

Södertörns högskola | Interkulturell lärarutbildning mot förskola,
kombinationsutbildning | Utbildningsvetenskap C 30 hp
|examensarbete 15 hp vårterminen 2011

Nya tankar – ny miljö

– En förändringsprocess från dagis till
förskola

Av: Catrin Andersson

Handledare: Ann Werner

Förord

Jag vill framföra ett stort tack till de pedagoger på förskolan som generöst har delat med sig av sin tid och erfarenhet så att jag har kunnat genomföra undersökningen. Jag vill även tacka min handledare Ann Werner som har hjälpt till med goda råd, min vän Hellen Fredskär som har läst, stöttat och hjälpt mig när jag har kört fast, mina snälla kollegor som har ställt upp för mig och till sist min underbara familj som har stått ut med en frånvarande mamma.

Sorunda 2011 -05-05

Catrin Andersson

Abstract

Title: New thoughts – New environment- A process of change from a daycare center to a preschool

Author: Catrin Andersson

Supervisor: Ann Werner

Spring term of 2011

There is a great increase of the number of children in Swedish preschools and in the same time there is less resources. With the increase of the size of the group of children we have a growth of greater anxiety. The teachers in Swedish preschool experience a lot of running around and conflicts. This means that the teachers strives to find a new way to decrease the anxiety and conflicts among the children. The purpose of my study is to examine how one preschool carried out a change process in their indoor environment concerning the room, furniture and material. The purpose is also to study how children's social interaction is affected by the new environment, there communication and interaction that is between child – child and child- environment which is a great deal of importance to a child's learning process. This interaction between children stimulates their language which in its turn stimulates the children's thinking. An important deal in interaction is the environment. The environment has an important part in stimulating the children's development and learning. My method has included qualitative interviews and the study is done on a preschool with five informants which are teachers. The result of the study shows that to get a successful changing process the leaders has to be inspiring and perceptive. The leaders need to give their collaborators the time to go through every step of the changing process. The preschool Solrosen is keen on offering an accessible, inspiring and challenging indoor environment for children to develop in their own pace. After the preschools changing process, their indoor environments is no longer like a home, instead it has become a place for children to be inspired, creative and develop into individuals.

Keyword: Changing process, physical indoor environment, room, furniture, material, social interaction, a pedagogic leader “pedagogista”

Nyckelord: Förändringsprocess, fysisk innemiljö, rum, möblering, material, socialt samspel, pedagogista

Innehållsförteckning:

1. Inledning och bakgrund.....	1
2. Syfte.....	3
2.1 Frågeställningar.....	3
3. Teoretisk genomgång.....	4
3.1 Förändringsprocessen	4
3.2 Vygotskij	5
3.2.1 Rum	5
3.2.2 Material	6
3.2.3 Socialt samspel.....	6
3.3 Reggio Emilia	7
3.3.1 Rum..	7
3.3.2 Material.....	8
3.2.3 Socialt samspel.....	8
4. Tidigare forskning	10
4.1 Förändringsprocesser	10
4.2 Rummens miljö och utformning	10
4.3 Möblering	12
4.4 Material.....	12
4.5 Socialt samspel.....	13
5. Metod.....	14
5.1 Urval och avgränsning... ..	15
5.2 Genomförande	15
5.3 Bearbetning av empiriska data	16
5.4 Undersökningens tillförlitlighet	16
5.5 Forskningsetiska överväganden	17
6. Förskolan Solrosen	17

6.1 Informanternas bakgrund.....	17
7. Empirisk studie	19
7.1 Resultat.....	19
7.1.2 Vad var orsaken till förändringen?	19
7.1.3 Förberedelser	19
7.1.4 Vilka förändringar skedde?.....	21
7.2 Rummens miljö och utformning	22
7.3 Möblering	22
7.4 Material	23
7.5 Socialt samspel	24
8. Analys	26
8.1 Vad var orsaken till förändringen?	26
8.1.2 Förberedelser	26
8.1.3 Vilka förändringar skedde?	28
8.2 Rummens miljö och utformning	28
8.3 Möblering	29
8.4 Material	29
8.5 Socialt samspel	30
9. Diskussion	31
9.1 Hur tänkte pedagogerna under förändringsprocessen?.....	31
9.1.1 Hur förskolans förändringsprocess gick till vad gällande rum, möblering och material.....	32
9.1.2 Rummens miljö och utformning	32
9.1.3 Möblering.....	33
9.1.4 Material.	33
9.2 Pedagogernas syn på hur miljön har påverkat barnens sociala samspel.....	34
10. Slutsats	34

11. Vidare forskning	35
12. Sammanfattning.....	36
13. Referenser.....	37
14. Bilagor.....	40

1. Inledning och bakgrund

Jag har arbetat många år inom barnomsorgen och sett barngrupperna öka i antal barn. Skolverket har publicerat en ny statistik som bekräftar mina iakttagelser. Där framkommer det att barngruppernas storlek har ökat. Sedan hösten 2009 har det skett en ökning med 220 grupper som har 21 barn eller fler. 18 % av Sveriges förskolegrupper har 21 barn eller fler vilket kan jämföras med 15 % år 2003. Även dem grupper med barn upp till tre år ökar i storlek. Småbarnsgrupper som har 17 barn eller fler har tredubblats i antal sedan 2003 (Skolverket, 2011, nr. 1). Under den tid jag har arbetat inom barnomsorgen har jag märkt att med de ökade barngrupperna blir det en större oro bland barnen. Det blir mycket spring och konflikter vilket gör att pedagogerna behöver hitta arbetssätt som minskar detta. De senaste åren har det diskuterats inom förskolan hur innemiljön kan hjälpa pedagogerna i deras arbete med barnen. I den första nationella utvärderingen av förskolan efter Lpfö-98 av skolverket framkommer det att förskolorna inte är byggda för de stora barngrupper som förekommer i dag (Skolverket, 2004, s.77). Pedagogernas möjligheter att arbeta som de vill begränsas, vilket gör att de blir tvungna att hitta nya lösningar för att använda lokalerna. Det har lett till att en del förskolor har anpassat miljön efter barnen och gjort förändringar i innemiljön för att stimulera barns utforskande (Skolverket, 2004, s.77). Det är även något som lyfts fram i den reviderade läroplanen för 2010, där står det att alla som arbetar på förskolan ska samarbeta för att barnen ska få en god miljö för utveckling och lärande(Lpfö-98,rev.2010,s.11). Det ska också vara barnens intressen och behov som ska ligga till grund för miljöns utformning på förskolan (Lpfö-98, rev.2010, s.12).

När Birgitta Kennedy har studerat förskolans historia är det en hemliknande miljö som träder fram och ibland fortfarande existerar (Tidningen Förskolan, 2004, s.7). Förr skulle daghemmet vara en kompensation för hemmet för att barnen skulle trivas och må bra (de Jong, 1996, s.14). Dock kan Kennedy skönja en förändring från hemliknande daghem till förskolor med en verkstadsmiljö (Tidningen Förskolan, 2004, s.7). Det är också något som jag själv har erfårit i diskussionerna kring innemiljön på förskolan.

På min arbetsplats har vi börjat förändra innemiljön och kan se att barnens samvaro ändras utefter vilka förutsättningar miljön ger dem. Det har gjort att jag har blivit nyfiken och intresserad av att veta mer hur innemiljön påverkar barnen. Hur ska vi tänka för att på bästa sätt ge barnen en rolig och lärorik tillvaro allt enligt läroplanens nya reviderade mål 2010. Det står bland annat att förskolan ska ge barnen utrymme för sin egen fantasi och kreativitet både i lek och lärande inomhus såväl som utomhus och att barnen ska kunna växla mellan olika aktiviteter (Lpfö -98, rev.2010, s.7). Vidare står det att förskolan också ska ha en trygg men utmanande miljö vilket ska locka till lek och aktivitet och den ska inspirera barnen att utforska omvärlden (Lpfö- 98, rev.2010, s.6). Miljön ska också vara öppen, inbjudande och innehållsrik och barnen ska kunna utveckla sin förmåga att med hjälp av olika tekniker, redskap och material bygga, skapa och konstruera (Lpfö-98, rev.2010, s.9-10). I den reviderade läroplanen 2010 kan man se att målet är att förskolorna inte längre ska betraktas som ett daghem med en hemliknande miljö utan att miljön ska vara utforskande, inspirerande och ge möjligheter till att prova olika material. Allt det här innebär att pedagogerna inom förskolan måste tänka hur innemiljön ska utformas för att uppfylla alla läroplanens krav. Vi har alltså en skyldighet att följa detta. Frågan är hur ser det ut i dagens förskolor. Lever de upp till läroplanens mål och riktlinjer?

2. Syfte:

Syftet med denna undersökning är att studera hur en förskola gjorde när de genomgick en förändringsprocess av den pedagogiska miljön. Med den pedagogiska miljön menas i denna undersökning den fysiska innemiljön det vill säga rum, möblering och material.

Undersökningen ska studera hur pedagogerna tänkte under processens gång och pedagogernas syn på hur miljön har påverkat barnens sociala samspel

2.1 Frågeställning:

- Vilka förändringar har ni gjort?
- Hur tänkte ni om rummets utformning och möblering?
- Vilka material anser ni är viktigt?
- Hur har den nya miljön enligt pedagogerna påverkat barnens sociala samspel?

3. Teoretisk utgångspunkt

Studien har som utgångspunkt hur en förändringsprocess kan gå till på en förskola gällande den fysiska innemiljön. Studien belyser också det sociala samspelet. Stycket börjar med Janssens teori om förändringsprocesser därefter kommer en genomgång av Vygotskij och Reggio Emilias teorier om innemiljön.

3.1 Förändringsprocess

Forskaren, socialpsykologen och docenten Bosse Angelöw (2010) beskriver förändringsprocessen som en livsprocess. Han menar också att förändringsprocessen har fått en stor plats i vårt dagliga arbetsliv, samt att förändringarna ökar allt fortare. Han beskriver att människans reaktioner i en förändringsprocess antingen är positiva eller negativa beroende på om de valt själva eller om förändringen var ofrånkomlig (Angelöw, 2010, s.11).

Angelöw belyser Claes Janssens teori om hur människor kan reagera vid förändringsprocesser (Angelöw, 2010, s.33-34). Förändringens fyra rum kallar Angelöw teorin. Det är en hjälp att analysera hur människor reagerar i samband med förändringar och kan underlätta att förstå och hantera förändringarna. Teorin är uppdelad i fyra stadier eller psykologiska rum som en människa rör sig mellan, i en förändringsprocess. De fyra delarna är:

- nöjdhet - anpassning, allt känns bra,
 - censur/ förnekande – håller masken men i själva verket tycker man att det är fel,
 - inspiration/förnyelse – bra självförtroende, vill skapa förändring,
 - förvirring och konflikt – missanpassning, osäker på vad som är rätt
- (Angelöw, 2010, s.33-34).

Han nämner att det finns flera viktiga förutsättningar för att kunna hantera förändringar. Det är att man besitter självinsikt, nytänkande, konstruktiva tankemönster, självförtroende, återhämtning och anpassning, stress – och känslohantering, sammanhang och distans, socialt stöd och motivation (Ibid. s.58-59). Vidare skriver han att det finns tre huvudsakliga strategier när man ska hantera förändringar. Det är att energin ska läggas på det som går att förändra och inte på det som inte går att påverka. Undvik problemet om du inte kan påverka. Om inget av de första strategierna fungerar försök tänka annorlunda och gilla situationen eller slå bort

bekymren. ”Avsikten är att hitta ett förhållningssätt som gör att du mår bättre i samband med förändringen”(Ibid. s.63).

Det finns fler teoretiker som anser att den fysiska innemiljön har stor betydelse. Jag har valt att utgå från Vygotskijs sociokulturella perspektiv och Loris Malaguzzis filosofi. Båda synsätten har brett ut sig sedan slutet av 1900-talet och inspirerat läroplanen för förskolan

3.2 Lev Vygotskij

Psykologen Leif Strandberg belyser Lev Vygotskijs teorier vilket har fått en stor genomslagskraft under senare delen av 1900- talet. Vygotskij ansåg att människa och kultur hör ihop och är inte åtskilda. Människan skapar kultur och tar till sig kultur. Relationen mellan människa och kultur är ömsesidig och föränderlig. ”Barnets förhållande till sin miljö utvecklas och förändras”(Strandberg, 2006, s.19). Därför ändras också barnets förhållande till miljön vid olika aktiviteter (Ibid. s.19). Vygotskij tyckte att miljön är något som inte är neutralt. ”I miljöer finns kunskaper, värderingar, känslor, förväntningar, livsmönster och artefakter inbäddade”. (Strandberg, 2006,s.20) Det väsentliga är hur miljön existerar för barnet eftersom barnen utnyttjar det material som är viktig för dess egen utveckling. (Ibid. s.20) Vygotskij trodde också att miljön bestämmer vad barnen kan lära sig. Bor barnet i en stad där barnet måste åka tunnelbana lär sig barnet hur det går till. Vistas barnet i en miljö där det existerar ett annat språk lär sig barnet det språket. (Ibid.s.21)

3.2.1 Rum

Strandbergs tolkning av Vygotskijs teorier om rum är att rummen påverkar barnens lärande och utveckling. Rummen förmedlar kunskaper, erfarenheter, förväntningar och känslor.

Rummen kan antingen underlätta lärandet eller försvåra lärandet (Strandberg, 2006,s22).

Strandberg nämner att det är bra med en checklista när pedagogerna ska utveckla miljön för rummen. Han beskriver sex aspekter som är viktigt att tänka på enligt ett Vygotskij - perspektiv: Tillgång – Att barnen har tillgång till det som erbjuds i rummen.

Interaktioner – Hur kan barn samspela med varandra eller barn – vuxen i detta rum?

Aktivitet – Vilka aktiviteter kan barnen ägna sig åt i detta rum?

Arteffakter – Vilka verktyg är tillgängliga i rummet?

Utvecklingshopp – Inger rummet en förväntan om utveckling?

Kreativitet – Finns det möjlighet för barnen att förändra med nya idéer eller är rummet ”färdigt”? (Strandberg, 2006, s. 23-25)

3.2.2 Material

Vygotskij anser att barnets kulturella utveckling utvecklas med hjälp av verktyg och tecken. Med verktyg menar han saker som vi använder när vi utför handlingar såsom papper, pennor, klossar, färger, mm. Psykologiska processer, som tänkande ”växer fram i barnets aktiva och ömsesidiga interaktion med den givna kulturen med hjälp av artefakter” (Strandberg, 2006, s. 30). Artefakter kan likställas med verktyg. För att uppleva världen använder sig barnet av verktyg. På motsvarande sätt när barnet tänker, vilket också är en aktivitet, använder sig barnet av tecken till exempel ord, siffror, bilder och böcker. Verktygen och tecknen hjälper barnet att göra och tänka. Det gör att verktygen och tecknen behöver vara tillgängliga, intressanta, utmanande och relevanta för det som ska utforskas. (Strandberg, 2006, s.30). Eftersom Vygotskij ansåg att interaktioner med andra var viktigt går jag över till att skriva om samspel i nästa stycke.

3.2.3 Socialt samspel

Vygotskij ansåg att social kompetens är en av grunderna i människors utveckling. Alla former av mänskligt samspel är social kompetens. Från första stund har barnet relationer till andra människor och är i högsta grad socialt kompetenta. Han anser att samspel är lärande och utveckling inte bara en metod som stödjer lärande och utveckling (Strandberg, 2006, s. 47). Han sa också att lärandet inbegriper kulturella redskap i form av tecken och semiotiska system. Dessa har utvecklats och omvandlats genom kulturen av människorna. Tecken och semiotiska system är till exempel när barn lär sig att skriva sitt namn, räkna föremål, kunna bokstäver och jämföra och benämna föremål enligt Vygotskij. När barnet möter nya kulturella redskap sker det genom social interaktion med andra människor (Smidt, 2010, s.109-111).

Vygotskij menar att interaktioner lägger grunden både till samspel och intellektuell och emotionell utveckling. Språket spelar en stor roll i det sociala samspelet. Genom sociala interaktioner får barnet ett språk och lär sig att tänka. Det blir ett växelspel mellan barnets inre tänkande och yttre aktiviteter vilket bildar en grund för lärandet. Skapas det många samspel mellan barn och vuxna, och mellan barn och barn skapas det också en viktig plattform för barnets lärande och utveckling (Strandberg, 2006, s.48-49).

3.3 Reggio Emilia

En annan filosof som har fått stor genomslagskraft under 1900 – talets sista decennier är Loris Malaguzzi med sin pedagogik, Reggio Emilia, vilket också är namnet på den stad i Italien där Malaguzzi arbetade. Pedagogiken bygger på reflektion, dialog och lärande samtal, utforskande arbetssätt och delaktighet (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 191).

Malaguzzis syn på förskolan beskrev han som att vi ser på miljön som en viktig del i all teoretisk och politisk forskning om lärande. Vi ser miljöns betydelse för harmonin i barngruppen, miljöns förnuftighet och dess viktiga form och funktion som lika betydelsefulla faktorer. Miljöns roll är också att den motiverar och inspirerar till att skapa rum för relationer, barnen ska kunna välja vad de vill göra och miljön ska skapa emotionella och kognitiva situationer. Dessa olika roller gör att miljön ger en känsla av trygghet och välbefinnande.

(Abbot & Nutbrown, 2005, s. 15). I Reggio Emilia betraktas miljön som den tredje pedagogen tillsammans med pedagogerna som arbetar i barngruppen och barnen själva.

Genom att skapa en inspirerande miljö där det finns plats att tänka, handla och känna skapas det möjligheter till ett aktivt utforskande och lärande (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 202-203).

Reggio Emilia använder sig av ett utforskande arbetssätt. Pedagogerna ska vara en medforskande pedagog tillsammans med barnen, ta tillvara på deras nyfikenhet, vänta med att ge svar och istället låta barnen söka svaren. Genom att barnen arbetar i projekt där de går på djupet och utgår från barnens intressen får de utmaningar och gör upptäckter, utvecklar en inre självkontroll och koncentration samt undviker stress och ytlighet. Ytterligare en viktig faktor i Reggio Emilias arbetssätt är pedagogisk dokumentation och reflektion. För att få hjälp att följa pedagogernas och barns lärande och arbete använder de sig utav kamera, videokamera, bandupptagningar, skisser och anteckningar. Lärandet blir synligt och ger förutsättningar för dialog och reflektion (Dahlberg & Åsén, 2005, s.204-205).

3.3.1 Rum

Carlina Rinaldi vilken efterträdde Malaguzzi som pedagogisk chef i staden Reggio Emilia sa att: ” vi skapar rummet och rummet skapar oss”(Dahlberg & Åsén, 2005, s202). Hillevi Lenz Taguchi, docent och lektor, säger också att miljön visar hur pedagogernas förståelse är för vad barnet är, kan vara och borde bli. Miljön i rummen sänder ut budskap vad barnen kan göra. När vi ändrar om i miljön får rummet ett annat budskap och barn och pedagoger skapar en ny mening och nya handlingar (Dahlberg & Åsén, 2005, s202).

Karakteristiskt för Reggio Emilias förskolor är att de har en öppen central plats, ”piazzan” där barnen kan mötas och leka. Ofta finns det en pyramid beklädd med speglar där barnen kan gå in och titta på sig själva ur olika vinklar. Det finns även många speglar uppsatta lite varstans i rummen eftersom Reggio Emilias filosofi är att genom att betrakta sig själv skapar barnen sin egen identitet. Förskolornas väggar är ofta ljusa och vita med stora fönster. Barnens teckningar pryder väggarna och får stå för rummets färg (Abbot & Nutbrown, 2005, s.14-15).

3.3.2 Material

I Reggio Emilia anser de att det är viktigt att skapa en utmanande miljö som stimulerar och stödjer barnens motivation, intresse och kreativitet (Dahlberg & Åsén, 2005, s.203). För att genomföra det skapar Reggio Emilia bland annat verkstäder eller ateljéer i förskolan där det finns anställda bildlärare, en ”ateljierista” (Ibid.s.203). Malaguzzi skrev en dikt där han myntade uttrycket ”ett barn har hundra språk” (Barsotti, 2004, s. 22). Dikten syftar på att människan föds med en mängd olika sätt att uttrycka sig på men det är inte många sätt som används i barnens uttrycksformer. Därför vill de att barnen ska få använda olika uttrycksmedel som till exempel måla och drama (Ibid. S.22). Enligt Vea Vecchi, ateljerista i Italien, har ateljén två funktioner dels att barnen får använda alla de symboliska språken, de lär sig att behärska olika tekniker som lera, målning och teckning. Ateljén bidrar också till att förskollärarna kan se och förstå hur barnen hittar olika vägar till kommunikation och hjälper vuxna att förstå barns inlärningsprocesser (Ibid. s. 34).

Professor Lesley Abbot har gjort studiebesök på flera förskolor i Reggio Emilia. På de flesta ateljéer fann Abbot att alla förskolorna hade likadant material. Det fanns mycket konstnärsmaterial, lera, målarfärg, verktyg, bläck, penslar, pärlor, material att göra collage av och ljusbord vilket användes för utforskning och experimentverkstad (Abbot, 2005, s.30).

3.3.3 Socialt samspel

I Reggio Emilia ser de på barnet som en individ som redan från början kan kommunicera och kommunikationen ses som en väldigt viktig del i barnets lärande (Dahlberg & Åsén, 2005, s.198). När barnet får möjlighet att tänka och handla både enskilt och tillsammans med andra får de också mer kontroll över sina egna läroprocesser. Kunskapen de tillsätter tillsammans med vuxna och barn blir som medforskande och medkonstruktörer (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 200). Wallin (1993) berättar om Vecchis tankar om barnen. Hon ser ofta hur

barnen lär av varandra, hur de smittar varandra med sin kunskap och hur stolta de är över att de kan. Om pedagogerna väntar med att ge svar till barnen brukar barnen få råd och hjälp av en kamrat. För att kunna hjälpa varandra på det sättet behöver barnen vara jämnåriga eftersom ett litet barn inte har kommit lika långt i sina tankebanor som ett äldre barn. Hon menar också att om barnet är nära en insikt kan man som pedagog ge barnet den sista lilla vägledningen som barnet behöver för att förstå. När barnen får sitta tillsammans och skapa lär de sig att se och samspeka (Wallin, 1993, s. 110-111).

4. Tidigare forskning

I det här stycket kommer jag att belysa Agneta Kullén Engströms forskning om förändringsprocesser. Vidare tas rummets miljö och utformning, möbler, material upp och slutligen vad forskarna säger om socialt samspel.

4.1 Förändringsprocesser

Agneta Kullén Engström har forskat om förändringsprocesser. I sin doktorsavhandling om sjukhussammanslagningar där förändringsprocessen är i fokus, framkommer det att en viktig komponent för att få ett bra resultat är att många har deltagit i förändringsprocessen och haft en aktiv kommunikation runt syftet. Hon hänvisar till Shein när hon skriver att för att förändra en kultur behöver ledningen kunna hantera den oro som infinner sig och att kunna bedöma förmågan till nytt lärande. Likväl finns det risk att istället för att underlätta och effektivisera blir det motsatt effekt (Kullén Engström, 2009, s.42-.43). Studien visar också att en stor betydelse vid strukturella förändringar har ledarskapet och medarbetarskapet. Kullén Engström menar att det krävs att ledarna... ”är villiga och har förmågan att kommunicera såväl vision, mål som resultat och ekonomisk information till medarbetarna”(Ibid. 44). Ledaren behöver visa sin tilltro till visionen för att även medarbetarna ska bli övertygade. Uppstår det inte tillit kan det leda till rykten, skvaller och osäkerhet (Ibid.s.44). Det är naturligt att ett visst motstånd kan uppstå vid en förändring även om det är en positiv förändring. Motståndet kan vara grundat på bristande information, missuppfattningar eller bristande tillit (Ibid. 45). Kullén Engström hänvisar till Bondas när hon tar upp att om däremot ledaren har en öppen och tillgänglig attityd samtidigt som den tar ansvar för sitt ledarskap kan relationerna mellan ledare och medarbetare utvecklas vilket är en viktig förutsättning (Kullén Engström, 2009,s.45). I sin studie har Kullén Engström också kommit fram till att, för att det ska bli en framgångsrik förändring och en effektivare organisation är det viktigt att medarbetarna är motiverade och att de får ett äkta stöd av ledningen under hela förändringsprocessen. Känner inte medarbetarna det stödet kan det upplevas som att intresset är ett spel för galleriet (Engström 2009, s. 46).

4.2 Rummens miljö och utformning

I skolverkets fördjupade studie om gruppstorlekar framkommer det att under 1990 – talet med stora ekonomiska nedskärningar har barnomsorgen upplevt stora förändringar med ökade barngrupper som följd (Skolverket, 2003, s. 30). På många förskolor där det förekommer stora barngrupper blir ljudnivån alltför hög vilket ger lokalernas storlek och utformning en stor betydelse (Ibid. s. 47). Studien visar också att barnen har behov av att dra sig undan i olika ”vrår” och ”krypin” samt ha tillgång till flera små utrymmen för barnen att vistas i utan pedagoger närvaro (Ibid. s.82). Marjanna de Jong har gjort en studie om pedagogiska och sociala aspekter på lokaler för barnomsorg. Där såg hon också att barn har ett behov av att gömma sig i olika vrår eller mellanrum utan vuxna, barnen är väldigt bra på att hitta de ställena. I dessa utrymmen ges det möjlighet för barnen att själva skapa utmaningar där spänning och äventyr är i centrum (de Jong, 1996, s. 23).

Elisabeth Nordin-Hultman har gjort en studie och jämfört förskolornas innemiljö i Sverige och England. Hon beskriver att barn kan vara på många olika sätt. Hon anser att det är omgivningen och miljön som skapar och bestämmer hur barnet formas. Nordin-Hultman belyser barn från ett poststrukturellt synsätt där

ett kompetent och socialt barn kan då ses som en del av en kompetent och social miljö. Ett passivt barn eller ett barn med koncentrationssvårigheter kan ses som en del av en miljö där det finns lite att göra eller att koncentrera sig på för detta barn (Nordin- Hultman, 2004, s. 175-176).

Ingrid Pramling Samuelsson och Sonja Sheridan beskriver att miljön i rummet skickar ut signaler till barnen vad barnen förväntas göra i just det rummet. Vad kan barnet formas till i den miljön? På grund av detta behöver den pedagogiska miljön vara konstruerad så att barnen blir stimulerade, utmanade och att lärandet underlättas (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 89). Även Ann Skantze beskriver miljöns betydelse i sin forskning av skolans miljö. Hon belyser att barn upplever den fysiska miljön med alla sina sinnen på väldigt olika sätt. Skantze anser att beroende på hur barnens kunskaper och föreställningar byggs upp genom miljön kan det vara hindrande eller utvecklande för barnen (Skantze, 1986, s. 170).

Nordin - Hultman såg i sin studie där hon jämförde de svenska och engelska förskolornas innemiljö, att i de svenska förekom det ofta tre rum med ett lek- matrum, ett bygg – lektrum och dockvrån inne på avdelningen. Andra aktivitetsrum som ateljé, våtrum, verkstads eller snickarrum låg längre bort. Det innebär att de kreativa aktiviteterna inte är lika tillgängliga i

lika stor utsträckning för barnen. I England var det en mer öppen miljö med ett enda stort rum, ofta byggt i vinklar eller ett par rum med stora öppningar i anslutning till det stora rummet. Nordin – Hultman menar att detta gör att rummets aktiviteter är lika tillgängliga hela tiden för barnen (Nordin – Hultman, 2005, s.77).

I sin studie om lokaler i barnomsorg skriver Marjanna de Jong att lokalerna ofta kommer i skymundan vid planering och utvärdering av den pedagogiska verksamheten. Orsaken kan vara att de Jong tror att det finns ett outtalat synsätt att lokalerna inte är det viktiga utan personalens arbetssätt har mest betydelse. Hon anser istället att lokalerna är ett stöd till verksamheten (de Jong, 1996, s. 13).

4.3 Möblering

Nordin – Hultman la också märke till att i Sverige var hyllorna med material placerade både lågt och högt vilket gör att mycket av materialet inte är tillgängligt för barnen. I England var rummen avdelat med hjälp av låga hyllor, bord och skåp. På så sätt bildas det vrår och hörnor och alla hyllor var placerade i barnhöjd (Nordin-Hultman, 2005, s.70, 78). De Jong har också kommit fram till att det är bra att dela in rummen med hjälp av en soffa eller en bokhylla i sin studie. Hon skriver också för att ge barnen ny inspiration kan man flytta på möbler som hör ihop med olika aktiviteter till ett annat rum och aktiviteten får nytt liv igen. Att öppna eller låsa en dörr kan göra så att hela lokalen får ett nytt utseende menar de Jong. (de Jong, 1996, s. 44)

Professor Arne Trageton beskriver i sin reviderade text om forskningsprojekt *Barns skapande lek 2-7 år* (Trageton, 1996, s. 7). Han menar att rummen behöver avgränsas med halvhöga skåp, till exempel vinkelrätt ut från väggen vilket skapar möjligheter till grupperingar av barnen. Med halvhöga möbler kan barnen få en känsla av att de känner sig ifred. Samtidigt kan pedagogerna ha en överblick över både barn och lek. Hörnorna ska också vara tydliga med sitt budskap vad man kan göra skriver Trageton (Trageton, 1996, s. 98).

4.4 Material

Trageton bedömer att det inte räcker med välinredda hörnor utan det som också är avgörande för lekens kvalitet är variationen av material och verktyg. (Trageton, 1996, s. 104) De viktigaste leksakerna enligt Trageton är det ostrukturerade materialet. Färdigköpta leksaker tar bort fantasin att konstruera sina egna symboler av verkligheten. (Ibid. s. 118) Ostrukturerat

material delar Trageton in i fasta och flexibla. Fast material är en kombination av ”skräp”, naturmaterial och slöjdmaterial (Ibid. s. 108). Flexibelt material är en kombination av metall och textilslöjd till exempel garn, tyg, ståltråd (Ibid. s. 112). För att barnen ska kunna utveckla sin fantasi, kreativitet och uttrycka sina tankar och känslor behövs en konstruktiv lek med ostrukturerat och formbart material (Ibid. s. 116). Pramling och Sheridan anser att det ska finnas material, teknik och spel med varierad svårighetsgrad för barnen att användas både enskilt och tillsammans. Det ska inbjuda till att skapa olika lösningar genom att samverka och tillsammans undersöka, jämföra, tolka, värdera och dra slutsatser (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2006, s. 94). Miljön ska ge inspiration och lust att utforska och upptäcka. (Ibid. s. 89). Det bör även finnas material från andra kulturer än den svenska kulturen vilka åskådliggör multikulturella perspektiv ”och könsrollsmönster, samt motverkar fördomsfulla attityder vad gäller andra kulturer, religioner och könsroller” (Ibid. s. 95). Hultman-Nordin anser att i Sverige finns det för lite variation av allt material och det som finns är ”diskret, svalt och neutralt” (Nordin-Hultman, 2005, s. 86). Material som till exempel papper, kitor, spel, pussel, dockvråutrustning, bilar, bygg- och konstruktionsmaterial är tillgängligt i svenska förskolor medan kladdigt material som färg, vatten, klister, lera men även bandspelare och musikinstrument inte är disponibla (Ibid. s. 78). I England såg Nordin-Hultman att de hade mycket mer naturmaterial inomhus och även olika djur som akvarium och vandrande pinnar. Det fanns även alltid sand och vatten inomhus (Ibid. s. 80). Dock har förskolorna i Sverige ett bredare utbud av grovmotoriskt material inomhus. Bland annat tjocka madrasser, skumgummikuddar, hopprum och ribbstolar (Nordin – Hultman, 2005, s. 83).

Birgitta Davidsson är lektor i pedagogik och hon har forskat om *den fysiska och sociala miljön som villkor för barns lärande i integrerade verksamheter*. I den studien framkommer det att det är under den fria leken som rummets material är viktigast när barnen ska välja rum. Rummens innehåll avgör om barnen blir lockade att gå in i rummet och med vad de vill leka. (Davidsson, 2010, s. 44).

4.5 Socialt samspel

Vad som kan vara viktigt att ta hänsyn till enligt Björklid är att barnen påverkar miljön, som i sin tur påverkar barnen och i interaktion med det sociala samspelet sker ett lärande. Emellertid kan påverkan och effekterna vara olika för barnen eftersom alla inte erfar miljön på samma sätt (Björklid & Fischbein, 1996, s. 37). Professorn Knud Illeris anser också att lärandet omfattar två sorters processer. En process där barnet samspelar med omgivningen och en process inom barnet där tidigare lärdomar integreras med det nuvarande samspelet. (Illeris,

2007, s.45) Han anser också att det som bestämmer lärandets utveckling är samspelet mellan arv och miljö (Illeris, 2007, s.210). Eva Johansson har undersökt förskolan som arena för barns lärande och en del i undersökningen var barnens samspel. Johanssons forskning visar att i de flesta grupperna är barnen involverade i samspel där de delar samma intresse. Delat intresse är en viktig förutsättning för barns samspel både när det ska initieras och för att de ska fortsätta (Johansson, 2010, s. 113). I sin forskning skriver hon att barnen känner och uttrycker starka känslor i samspelet. I förskolor som erbjuder barnen både intresse och glädje är barnen intresserade, motiverade och glada att samspele med andra. De verkar nöjda med sin tillvaro (Ibid. s. 115). De Jong skriver att på daghem är det sällan som barn leker med barn från andra avdelningar. De rör sig mest inom den egna avdelningen och de gemensamma utrymmen som finns utnyttjar mest den avdelning som ligger närmast. Att bryta gruppstillhörigheten och skapa kontakter över avdelningarna är svårt anser hon (de Jong, 1996, s. 16). Men de Jong hänvisar också till Angels undersökning att på vissa ställen har barnen fasta platser vid maten med sin basgrupp därutöver har barnen alla rum gemensamt. Det upplägget gav barnen större möjlighet att träffa jämnåriga kamrater. Fördelarna är också att det blir en större integration, ökade spontana kontakter där det finns större möjlighet att hitta andra med samma intressen. Dock kan det vara en nackdel att det blir mer arbetskrävande, mer städning krävs, och att verksamheten inte är lika förutsägbar (Ibid. s. 17).

5. Metod:

Följande studie är en kvalitativ studie vilken grundar sig på intervjuer med fem informanter på en förskola som har genomgått en övergripande förändring gällande den pedagogiska innemiljön. Vid kvantitativa intervjuer är studiens syfte att få reda på frekvensen där fokus ligger på hur många av till exempel gula bilar det finns. Eftersom denna undersökning ville ta reda på hur pedagogerna tänkte och resonerade under processens gång och deras syn på innemiljön föll valet på kvalitativa intervjuer (Trost, 2010, s. 31-32). Genom en kvalitativ forskningsintervju får intervjuaren en inblick i människornas vardagsvärld genom att intervjupersonen får berätta om sina upplevelser (Kvale & Brinkman, 2009, s. 44-45). En kvalitativ intervju innebär att det ställs raka och enkla frågor vilket kan ge utförliga och komplexa svar (Trost, 2010, s.25). Där produceras även kunskap socialt i ett samspel mellan intervjuare och intervjuperson (Kvale & Brinkman, 2009,s.98). Intervjufrågorna formulerades med tanke på att få ett så brett underlag som möjligt. För att kunna svara på undersökningens syftet var frågeställningarna utgångspunkten. Innan jag gjorde intervjuerna provade jag att

ställa frågorna till pedagoger i min närhet. Se bilaga 2. Utefter deras kommentarer justerade jag frågorna.

5.1 Urval och avgränsning

Sedan tidigare visste jag att förskolan Solrosen hade ändrat om i sin innemiljö. Jag tog kontakt med en pedagog på Solrosen som jag känner och berättade om mitt examensarbete som skulle handla om innemiljö. Jag frågade henne om hon trodde att Solrosens förskola skulle vilja delta i mitt examensarbete. Pedagogerna frågade sina arbetskollegor och kom sedan tillbaka till mig och sa att det gick bra. På grund av att jag inte kände pedagogerna överlät jag till henne att välja vem som skulle representera förskolan. Däremot ville jag att pedagogerna skulle ha varit med från början för att kunna ge en rättvis bild av hela förändringsprocessen. Av de 14 pedagoger som är anställda är åtta tillsvidareanställda, dessa pedagoger har varit med i hela förändringsprocessen. Tre tillsvidareanställda har börjat på förskolan i ett senare skede och tre pedagoger är vikarier som inte varit med från början. För att få övergripande åsikter från hela förskolan valde jag att intervjua tre pedagoger som arbetade med de mindre barnen och tre pedagoger som arbetade med de äldre barnen. Tyvärr blev den sjätte pedagogerna sjuk och kunde inte ingå i min studie. Därmed bygger uppsatsen på fem intervjuer.

5.2 Genomförande

Jag har gjort en halvstrukturerad forskningsintervju där jag har ställt gemensamma frågor till alla för att sedan följa upp de svar jag fick. Frågorna jag ställde var öppna frågor för att på så sätt låta intervjupersonerna fritt berätta så mycket som möjligt om sina upplevelser (Kvale, 2009, s.40).

Jag spelade in intervjuerna med en mp-3 spelare. Första intervjun antecknade jag också mycket för hand eftersom jag var rädd att ljudet kanske inte skulle höras. Det visades sig att ljudet var mycket bra. Det gjorde att jag under den andra intervjun inte skrev lika mycket och under den sista gjorde jag bara två anteckningar. Den sista intervjun kändes mer som ett samtal när jag helt koncentrerade mig på vad informanten sa och knappt skrev något.

Jag hade tänkt intervjua varje pedagog för sig men märkte att jag hade varit otydlig med att jag ville ha enskilda intervjuer då de två första pedagogerna kom samtidigt. Jag bestämde då att det fick bli en gruppintervju. För att få samma förutsättningar fortsatte jag därefter med två och två för att det skulle bli jämförbart. Tyvärr blev en pedagog sjuk sista gången vilket

gjorde att det blev en enskild intervju. Vid intervjun med två informanter talade en pedagog lite mer än den andra men de fyllde också i efter varandra. En informant började säga något och den andra fortsatte. Jag försökte fråga så att båda skulle få talutrymme. Jag tycker ändå att det gick överlag bra med två informanter samtidigt. Jag upplevde att alla vågade säga sin åsikt. Efter att första intervjun var gjord fick jag frågor som jag ville följa upp. Jag ställde dem frågorna på de andra intervjuerna och gjorde senare en extra intervju med de två första informanterna där de också fick svara på frågorna. Intervjuerna höll på mellan en timme och tjugo minuter till en och en halv timme.

5.3 Bearbetning av empiriska data

När intervjuerna var klara förde jag över dem till datorn för att sedan transkribera dem. Det blev mycket att skriva eftersom intervjuerna var långa och det tog lång tid. För att få struktur på materialet utgick jag från frågeställningarna för att se att dessa blev besvarade. Jag tog även med svar från andra frågor om det motiverade en större bild.

5.4 Studiens tillförlitlighet

Enligt Stukát behöver studiens kvalitet granskas. Det vill säga reliabilitet, validitet och generaliserbarhet. Med reliabilitet menar Stukát hur pass tillförlitlighet undersökningen är (Stukát, 2005, s.125). I min undersökning arbetar det totalt 14 pedagoger på förskolan. Jag har intervjuat fem pedagoger vilket inte är tillförlitligt men det är endast åtta pedagoger av de 14 pedagogerna som har varit med från början av förändringsprocessen. Från det perspektivet blir det fem intervjuer av totalt åtta stycken. Det gör att tillförlitligheten ökar och jag anser att jag fått ett brett underlag för att se hur hela förändringsprocessen gick till i min undersökning. Med validitet menar Stukát att giltigheten prövas. Har undersökningen gjorts utifrån syftet? (Ibid. s.126) Med tanke på det försökte jag att ställa frågor utifrån syftet och frågeställningarna men också frågor runt ämnet för att få en så heltäckande bild som möjligt. Trots det kan det finnas risk för att informanterna inte är helt ärliga eller att jag har tolkat svaren fel. Generaliserbarhet är enligt Stukát för vem resultatet gäller. Gäller det för hela Sverige eller bara för denna arbetsplats (Ibid. s.129). I denna undersökning går det inte att generalisera över hela Sveriges förskolor. Utan resultatet gäller bara för denna förskola. Dock har jag intervjuat pedagoger både från avdelningarna med små barn och avdelningarna med äldre barn. Utifrån det ökar generaliserbarheten över hela förskolan.

5.8 Forskningsetiska överväganden

Forskning är viktigt och nödvändigt för människornas och samhällets utveckling vilket också för med sig att den ska behandla väsentliga frågor och hålla hög kvalitet.

Med utgångspunkt från vetenskapsrådets forskningsetiska principer har denna undersökning tagit i beaktande de fyra etiska huvudkrav vilka är:

Informationskravet ska upplysa om att informanternas deltagande är frivilligt och att de när som helst kan avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2006, s. 7).

Samtyckeskravet innebär att informanterna måste ge sitt samtycke till sin medverkan. Är informanten omyndig behövs målsmans godkännande. I denna undersökning har jag endast intervjuat myndiga informanter (Vetenskapsrådet, 2006, s. 9).

Konfidentialitetskravet innebär att informanterna har rätt att vara anonyma. Personuppgifterna ska förvaras så att ingen obehörig kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2006, s. 13).

Nyttjande kravet innebär att det insamlade materialet endast får användas för forskningsändamålet (Vetenskapsrådet, 2006, s. 14).

6. Förskolan Solrosen

Förskolan Solrosen ligger i ett lugnt område med villor och radhus runtomkring. Det finns en grundskola och en affär i närheten. Förskolan har fyra avdelningar som är uppdelade i åldershomogena grupper det vill säga ett till två årsavdelning, två till tre årsavdelning, tre till fyra årsavdelning och slutligen fyra till fem årsavdelning. Avdelningarna med de minsta barnen kallas för lilla blocket och avdelningarna med de äldre barnen kallas för stora blocket. Sammanlagt finns det 77 barn på förskolan.

6.1 Informanternas bakgrund

I denna studie kommer ni att få möta Lisa som är 40 år och är grundskollärare 1-7. På denna förskola har hon arbetat i tre och ett halvt år och innan hon kom till Solrosen har Lisa arbetat i skolan i 14 år. Nu arbetar Lisa med barn i åldrarna fyra till fem år. Sara är 57 år och förskollärare. Hon har arbetat på förskolan i sex år och sammanlagt i 30 år inom barnomsorgen. Sara arbetar nu med barn i åldrarna tre till fyra år. Anna är 62 år och förskollärare. Hon har arbetat på förskolan sedan 1982 med uppehåll för studier och föräldraledighet. Totalt blir det 29 år. Anna arbetar nu med barn i åldrarna ett till två år. Helen är 61 år och barnskötare. Hon har arbetat på förskolan i 11 år och totalt 35 år inom

barnomsorgen. Helene arbetar nu med barn i åldrarna två till tre år. Lena är 54 år och barnskötare med viss högskolepoäng som hon tagit vid en validering. Hon har arbetat på förskolan i 11 år och totalt 35 år. Lena arbetar nu med barn i åldrarna ett till två år.

I min undersökning har både förskolan och alla informanter fingerade namn. Jag har även informerat informanterna om att undersökningen kommer att finnas på Internet när arbetet är färdigt.

7. Empirisk studie

I kapitlet om teori och tidigare forskning framkommer det att innemiljön är väldigt viktig. Vikten ligger i hur vi utformar rummen, det vill säga på vilket sätt vi möblerar, hur inspirerande materialet är och det sociala samspelet mellan barn och mellan barn och miljö. I den empiriska undersökningen kommer jag att undersöka hur förskolans inställning är jämfört med teorierna och tidigare forskning. Stämmer de med Hultman-Nordins studie av svenska förskolor? För att få en tydlig bild har jag delat upp rubrikerna efter förändringsprocessens olika steg och syftets frågeställningar.

7.1 Resultat

7.1.2 Vad var orsaken till förändringen?

Alla fem informanter ansåg att det var dags för en förändring. Lena berättade att de hade börjat tycka att deras arbete inte var så stimulerande, arbetet gick på rutin. Helene upplevde att det måste hända någonting och Anna uttryckte det som att de hade stagnerat. Lisa upplevde att arbetslaget hade behov av att hitta andra arbetssätt för att underlätta arbetet med stora barngrupper och för att hinna med att se alla barnen. Samtliga fem informanter berättade att varje avdelning hade arbetat för sig men alla fem hade en strävan att det skulle bli *en* förskola, få en vi-känsla och att de skulle sträva mot samma mål. Att arbeta mer efter läroplanen och låta materialet och aktiviteterna vara tillgängliga närhelst barnen var intresserade var också ett önskemål sa Lisa.

7.1.3 Förberedelser

Förberedelserna med förändringsprocessen började ca ett och ett halvt år innan den fysiska förändringen gjordes berättade Lisa. Då var vi mogna sa Sara. Samtliga fem informanter berättade att till en början tog biträdande rektorn hjälp av kommunens pedagogiska utvecklingsledare som föreläste, hade kurs om pedagogisk dokumentation och förklarade sina visioner. Alla pedagoger upplevde deras biträdande rektor som ett stort stöd samtidigt som pedagogistan var väldigt drivande i processen. Pedagogistan var deras pedagogiska handledare. Pedagogerna upplevde att pedagogistans roll var en bidragande orsak till att det gick bra. Anna upplevde att det var svårt att arbeta i barngruppen samtidigt som att planera förändringar och struktur. Därför behövs det en person utifrån som driver arbetet vidare ansåg pedagogerna. Pedagog Anna beskrev pedagogistan som en samordnare som hade resurser

att få igenom saker och utgjorde länken uppåt till kommunen. En av förberedelserna i förändringsprocessen var att biträdande rektor och pedagogistan åkte på studiebesök till Italien och staden Reggio Emilia samt till Kalmar som är en Reggio Emilia inspirerad förskola. De tog fotografier på förskolornas innemiljö som de sedan visade för pedagogerna. Fotografierna var väldigt inspirerande sa Lena. Samtliga fem informanter berättade att pedagogerna hade fått göra studiebesök på andra förskolor i närheten. En annan förberedelse var enligt Lisa att de diskuterade förskolans läroplan. De var den som hade inspirerat henne mest men hon var även inspirerad av Reggio Emilia och Vygotskij. Hon ansåg att Reggio Emilia och Vygotskijs tankar passade bra ihop med läroplanens mål. Anna däremot tyckte att Reggio Emilia var det som inspirerat henne mest. Alla informanter sa att de hade fått läsa *Lyssnandets pedagogik* av Ann Åberg och att de diskuterade Reggio Emilia filosofin mycket.

Alla fem berättade att de hade många diskussioner under den ett och ett halvt års perioden som de fick till förberedelse. Alla möten som till exempel ATP, fortbildningsdagar och ”stugmöten” användes för diskussioner. Anna sa också att de hade diskussionsgrupper med en pedagog från varje avdelning som träffades några gånger i månaden. Lena berättade att de hade haft många samarbetsövningar och gjort roliga saker tillsammans i grupper. Hon tyckte att de hade byggt upp tankarna och målet tillsammans. ”Vi var med och styrde tåget mot målet, inte bara som passagerare”. Samtliga informanter berättade att under mellandagarna julen 2007 stängdes förskolan i tre dagar för att de skulle kunna diskutera. De pratade om vilken barnsyn och kunskapssyn de hade i sitt arbete. Utifrån deras gamla arbetssätt diskuterades hur pedagogerna ville förändra, till exempel arbetssätt med och mot barnen, vilken miljö de skulle erbjuda barnen, vad är utvecklande och vad ska barnen ha lärt sig när de slutar förskolan. Sara berättade att de också diskuterade rent konkret vilket material som skulle finnas, höga eller låga bord, vilka färger skulle finnas, hur barngrupperna skulle se ut. Hon berättade att allt diskuterades i minsta detalj. Alla pedagoger fick yttra sig och tycka till. Sara sa att det lades stor vikt vid att alla pedagoger skulle ha ett enhetligt tänk från ettåringarna till femåringarna. Fokus låg i att alla var överens och att det blev gemensamma beslut som alla kunde acceptera och hålla sig till. Lena berättade att i början av processen var inte alla överens men efter alla diskussioner förändrades synen efter hand och det grundliga förarbetet gjorde att det blev bra och de tyckte att de arbetade på en gemensam arbetsplats, inte fyra stycken olika. I början var jag osäker sa Helene, jag såg en gigantisk barngrupp på 40 barn men ”sen klarnade det efter alla diskussioner vi hade och alla samtal och allt spånande så klarnade det alltmer hur det skulle kunna se ut”.

Anna sa ” Och det var det som gjorde att alla var med i det här. Det var inte bara några stycken utan alla fick vara med och yttra sig så alla var med på tåget.”

7.1.4 Vilka förändringar skedde?

Anna berättade att tidigare var förskolans fyra avdelningar uppdelad i två småbarns avdelningar med åldrarna ett till tre år och två syskonavdelningar med åldrarna tre till fem år. Hon sa också att genom deras diskussioner kom de fram till att de skulle ha åldersindelade barngrupper. De skulle bestå av ett till två år, två till tre år, tre till fyra år och slutligen fyra till fem år. Både Helene och Sara berättade att det skulle bli helt nya arbetskonstellationer där alla gamla arbetslag skulle splittras, ingen skulle arbeta med någon som de hade arbetat med förut. Dessutom skulle en pedagog flytta med barnen till nästa avdelning på hösten för att ge barnen en trygghet på den nya avdelningen. Sara sa ”tanken är att alla barn är allas barn” Det fanns också en grundtanke bakom idén att flytta på pedagoger nämligen att skapa en vi-känsla. De ville få bort synsättet ni och dem sa Lena. Anna tyckte att då får de känna på hur det är att byta miljö som barnen gör.

Sara berättade att de också gjorde fysiska förändringar till exempel slog ut en hallvägg, tog bort en halv vägg, gjorde fönster till ett vattenrum, satte in fönster på dörrarna till alla rum. Hon sa att de även anpassade möblerna efter barnen det vill säga låga möbler överallt. Vidare berättar Sara att de gjorde en ateljé, tog bort kuddarna i lekhallen, ändrade om lekhallen till bygg- och konstruktions rum som de kallade för torget. På torget finns det byggmaterial, två olika sorters sand, läshörna, ljusbord, teknik med bland annat magneter, balansvåg, mekano och en verkstad med skapande material. Hon berättade också att deras två avdelningar med de äldsta barnen var hopslagna. Barnen hade varsin hemvist med matplatser och en hall med sina tillhörigheter. Ateljén, torget och ett vattenrum låg mellan avdelningen och var gemensamt. Barnen fick röra sig fritt över båda avdelningarna. Lilla blocket samarbetar men inte lika mycket på grund av att de små barnen har större behov av att vara i en mindre grupp. Med en säker miljö får barnen ett lugn som gör dem trygga. Anna berättade att båda avdelningarna på lilla blocket har fyra rum var som är indelade i bygghörna, målarhörna, hemvrå, duplohörna, ett rum bland annat med soffa och böcker, tåg och bilbana, en glaspjramid som barnen kan gå in i och bord att sitta på för att rita eller pyssla på.

7.2 Rummens miljö och utformning

Lisa sa att de nu arbetade med inriktningen att det skulle finnas tre pedagoger: personalen, barnen och miljön. Hon ansåg att miljön ska vara lärorik, inspirerande, rolig, tilltalande och anpassad efter barnens ålder men miljön ska även väcka nyfikenhet, tillgänglig där det finns utrymme för barnen att själva ta för sig när de själva vill. Sara tillägger att miljön ska vara succesivt utmanande allteftersom barnen blir äldre och byter avdelning. Något som också är viktigt är att miljön ska vara sinnlig, det ska finnas vackra saker att titta på så både Helene och Lena. Helene nämnde känseltavlor, doftpåsar och lugn musik på vilan, kuddar på golvet för att det ska bli en sinnlig och trygg miljö för de små barnen. De hade också en projektor som visade bubblor, färger och mönster på väggen under vilan. Miljön ska också vara föränderlig och kunna ändras om efter barnens intressen menade Lena. Detsamma tyckte Lisa ”vi är inte färdiga med miljön, alla områden utvecklas hela tiden. Tar bort och lägger till”.

De försöker utnyttja rummen på bästa sätt säger Lisa. Där det finns vatten har vi ateljén till exempel. Vi gjorde ett fönster in till vattenrummet för att de andra barnen skulle bli inspirerade och vi skulle ha inblick, rev en halv vägg för att öppna upp och ändra, allt eftersom de märker att det fungerar eller inte fungerar fortsätter Lisa.

Anna berättade att nu när det har varit mycket snö i vinter har deras ett- och tvååringar inte kunnat röra sig så mycket ute. Därför har de försökt att låta barnen träna fysiken inne. De har ett rutschkanehus som barnen kan använda, de har gjort hinderbana där barnen får krypa igenom och upp och även haft musik att röra sig till. Anna sa också att de har ”berättande väggar”. ”Det vill säga pedagogisk dokumentation och bilder som sitter på barnens nivå. Till exempel kan de sätta upp en pekbok om den har gått sönder. I stället för att kasta den använder de de bilder som är hela.

7.3 Möblering

Både Lena och Anna ansåg att eftersom det är mycket barn på en liten yta är det viktigt att barnen får möjlighet att vara i mindre grupper, det vill säga skapa små mötesplatser där barnen kan välja efter sina behov. Med enkla medel kan det bli en ny ”hörna” genom att avgränsa med en liten vägg till exempel en byrå. Hon anser också att barnen ska vara delaktiga i att möblera rummen. Barnen ska få känna att de har inflytande och inte komma dit när allt är färdigt. Helene, Lisa och Sara säger att de har utgått från rum i rummen. Låga

möbler som står ut från väggarna och avgränsar vilket också eliminerar springande barn. Trots det tycker Helene att det är svårt att göra vrår i deras stora rum där barnen kan krypa undan vilket barnen eftersöker. Helene, Lisa och Sara säger att det ska synas tydligt vad barnen kan göra i den här ”hörnan” Sara förklarar ” i målarhörnan i ateljén har vi fyra stolar för det finns fyra platser så att man lätt kan se med hjälp av möbleringen hur många som de kan vara där”.

7.4 Material

På stora blocket säger Sara att miljön ska vara klar, tydlig och talande för sig. Allt material ska vara på barnens nivå och tillgänglig så att de blir så självständiga som möjligt och själva kunna styra sin dag. Hon säger att var sak har sin plats och för att underlätta och tydliggöra för barnen har de kort av materialet på den plats det ska ligga på. På frågan vilket material de anser är viktigt att ha på förskolan svarar Lisa att de vill ha olika byggmaterial till exempel lego, mekano, duplo, klossar. Skapande tycker Lisa också är viktigt som till exempel play-doo deg, pennor, papper, klister, tejp färg men även vatten, rolleksmaterial, teknik med magneter, spel, pussel, pärlor är viktigt. Det är också viktigt att ha mycket av samma material säger Lisa.

På lilla blocket anser Anna att konstruktivt material är viktigt – ” vi jobbar hela tiden på vad kan vi hitta för forskande”. ”Våra barn har fått uppleva det här med kardborre och magnet”. Helen tycker det är bra med aktivitetstavlor för de små barnen så att de fångas en liten stund. Det kan vara magnettavlor eller kulram som sitter i barnens höjd. Anna tillägger att de sätter fast en del saker på sin ett till två årsavdelning för att de ska vara kvar. De är ganska tuffa på att barnen inte ska släpa runt på sakerna säger Helene. Men är det lite barn någon dag och barnen vill ha picknic i ett annat rum är det ok, men man måste följa upp det och se till att de städar tillbaka allt. Sinnligt material och naturmaterial som de kan hitta ute i naturen är också något som Lena anser vara viktigt men även saker som utvecklar språket. Det behöver inte alltid vara dyra och svåra saker utan enkla saker, säger hon. ”Det kan räcka med en påse med bilder som man har på samlingen och gör något roligt med som de kan få ord för att sätta ihop”. Lena tror mer att det handlar om hur man använder materialet.

Samtliga informanter anser att det ska finnas konstruktivt material. Det vill säga material som inte är färdigt. Det ska gå att bygga eller skapa med.

På frågan varför de ansåg att just det materialet var viktigt svarade : Helene på lilla blocket att hon tror att det utvecklar språket och kreativiteten, samspelet mellan barnen. Anna fyllde i

med att det utvecklar fantasin och att man inte blir låst för hemma finns det så mycket färdigt material. Lena hade en liknande tankegång att med material som man själv konstruerar kan barnet använda den hur den vill och på vilket sätt barnet vill, det finns mer att bygga på. De kan använda den självbyggda saken i olika sammanhang och saken kan bli något helt annat med hjälp av fantasin. Lena tycker också att det är viktigt att de följer vad barnen intresserar sig för just nu. Vilket material kan vi ta till som utvecklar det intresset och gör att barnet kommer vidare i sina tankebanor.

Lisa på stora blocket svarade att med olika sorters material kan barnen hitta sitt sätt att skapa och sitt intresse. Med spännande material blir det lärorikt och barnen kan utforska och väcka fantasin, lära och få inspiration av varandra. Sara höll med och tillade att det är utvecklande för fantasin och att barnen övar upp en färdighet

7.5 Socialt samspel

Bland två till tre års avdelningen har Helene märkt att barngruppen är lugnare, det är mindre konflikter. Hon tror att det beror på miljön eftersom de är stimulerade hela tiden. Helene säger att där försöker de begränsa antalet barn i varje hörna. Blir det för många barn blir det en annan lek och de slutar att kommunicera med varandra. Anna som arbetar med de minsta barnen berättade att i och med att de har berättande väggar går de små barnen och tittar på bilderna och kommenterar och kommunicerar med varandra. Hon kan se att samspelet har kommit igång mellan barnen. Vidare berättar hon att barnen grupperar sig och kommunicerar med varandra, de har sitt egna resonemang mellan sig. De kommer också nu och kan säga att de vill ha musik vilket ofta lockar till sig alla barn. Läsning är också något som lockar alla barn att samla sig säger Anna. Inne på ett till två års avdelningen har de en mer öppen miljö säger Anna än på två till tre års avdelningen.

På det stora blocket tycker Sara att barnen inspirerar varandra och är självständiga. De ritar egna sagor eller gör biljetter till teater. Flera barn blev inspirerade och satte igång med att göra biljetter eller sagor. De skriver bokstäver på ljusbordet eller gör namnlistor och när andra barn är mogna hakar de på och gör likadant. Sara tycker att barnen får mycket draghjälp av varandra. Lisa håller med och säger att barnen ser andra och vill göra likadant. Eftersom det nu är två avdelningar hopslagna säger Sara så socialiserar sig barnen med flera på ett annat sätt. Sara fortsätter och säger att i och med att de väljer aktivitet och de väljer inte alltid lika som sin kamrat, så finns det andra kamrater på den stationen vilket gör att det växlar mellan

vilka barn de samarbetar och leker med. Eftersom det är aktiviteten som styr blandas olika åldrar på det sättet och flera barn socialiseras. Lisa säger att det är olika hur barnen väljer. En del barn väljer lika aktivitet som sina kamrater och en del väljer aktivitet och bryr sig inte om vilka som redan är på den stationen. Sara tillägger att det kan vara två grupper som leker bredvid varandra. En pojke kom på att han kunde göra mönster på pärlplattor berättade Lisa. Det blev ett jättebra samspel mellan honom och två andra pojkar. Den ena pojken plockade pärlor i en viss färg, la dem i den andra pojkens hand där den tredje pojken kunde ta dem och lägga på pärlplattan. Det var jättehäftigt att se, sa Lisa!

Här kommer några reflektioner när pedagogerna ser tillbaka på den gamla miljön.

Sara - ” Det finns många fördelar med nya miljön. Fler fördelar med nya miljön”.

Lisa - ” Jag tror att barnen kan se fler fördelar” med nya miljön.

Lena - ”Jag tror inte att vi går tillbaka till det gamla ”

Anna – ” Skillnad mot förr vi har så genomtänkt miljö från det att man kommer in i entrén och vidare”

Helene - ” Egentligen såhär med facit i hand var det inte mycket bra. Det var den där gamla förskolan, det var ”dagis” och den var inte så tydlig varken för personal eller för barn”

8. Analys

Här ställs teorier och tidigare forskning mot studien om hur en förändringsprocess kan gå till. Därefter kommer rummets miljö och utformning, möblering, material och sist socialt samspel. Under analyskapitlet kommer ingen diskussion att föras utan den kommer under nästa kapitel, kapitel 9, diskussion.

8.1 Vad var orsaken till förändringen

Innan förändringen började delade alla fem informanterna samma uppfattning att de ville se en förändring i deras arbete. De upplevde att arbetet hade stagnerat. Det mesta gick på rutin. Enligt Janssens teori som Angelöw (2010) presenterade befann de sig i det stadie som han kallade för censur/förnekande. Det innebär att man håller masken men i själva verket tycker man att det är fel. Informanterna arbetade och gjorde sitt bästa men var inte tillfreds med arbetet. De saknade också en vi-känsla och ville arbeta mer efter läroplanen.

8.1.2 Förberedelser

I början av förändringsprocessen delade inte alla samma åsikter berättade Lena och Helene sa att hon kände sig osäker på hur det skulle vara att arbeta med en sådan stor barngrupp. Vid den tidpunkten hade Helene kommit till stadiet förvirring och konflikt utifrån Janssens teori. Samtliga informanter berättade att de hade haft en lång förberedelsestid. Lisa sa att de hade börjat diskutera ca ett och ett halvt år innan den fysiska ändringen det vill säga innan miljön ändrades. Samtliga informanter berättade att alla möten gick åt till diskussioner där de bland annat diskuterade barnsyn, förhållningssätt, miljö och vad som är utvecklande för barnen. Sara sa att de även diskuterade konkreta saker som bland annat vilket material de skulle ha, höga eller låga bord, allt in i minsta detalj diskuterades. De som ledde förändringsarbetet var deras biträdande rektor, pedagogista och kommunens pedagogiska utvecklingsledare, sa alla informanter. Sara berättade att deras biträdande rektor och pedagogistan åkte till Reggio Emilia i Italien och till Kalmar på studiebesök. Enligt Lena fick de mycket inspiration av fotografierna av innemiljön som ledarna visade från studiebesöken och pedagogerna hade även fått göra egna studiebesök på andra förskolor i närheten. Av intervjuerna framkommer det att Reggio Emilia var den största filosofin som de diskuterade tillsammans med läroplanen men Lisa kände även att Vygotskijs tankar inspirerade och att både Reggio Emilia och Vygotskij passade bra ihop med läroplanen. Enligt Sara var tanken att det skulle vara ett

enhetligt tänk från de minsta barnen till dem största barnen, med det synsättet var det viktigt att vara överens. Genom ett grundligt förarbete med mycket diskussioner och hjälp från kommunens utvecklingsledare, biträdande rektorn och pedagogistan upplevde pedagogerna att de arbetade på en gemensam arbetsplats enligt samtliga informanter. Något som också alla nämnde var att biträdande rektorn var ett stort stöd och att pedagogistan var väldigt drivande vilket var en bidragande orsak till att förändringen gick bra. Ledarna hade skapat ett bra självförtroende hos sina medarbetare och de kände en stark vilja att förändra. Från att ha varit i förvirring/ konflikt stadiet hade de nu hamnat i inspiration- och förnyelsestadiet enligt Janssens teori.

Har då ledningen för förskolan styrt förändringsprocessen på ett bra sätt enligt forskningen? I intervjun av Lena visar det sig att alla pedagoger inte var överens i början av förändringsprocessen. Det förstärker Helene när hon säger att hon var osäker. Ledningen hanterade det genom att ha många diskussioner under en längre period. Kullén Engström påpekar i sin studie att det är viktigt om man vill förändra en kultur att hantera oron som finns, för att det inte ska bli en motsatt effekt. Kullén Engström säger också att en viktig komponent för ett gott resultat är att många har deltagit i förändringsprocessen och haft en aktiv kommunikation runt syftet (Kullén Engström, 2009, s. 42-43). Att ledningen även har ansett att det var viktigt bekräftar alla informanter när de säger att alla pedagoger har varit delaktiga i förändringsprocessen och fått säga sin mening. Kullén Engströms studie visar att ledarna har en stor betydelse vid strukturella förändringar. De behöver kunna kommunicera såväl vision, mål, resultat och ekonomi med medarbetarna samt visa en tilltro till visionen för att övertyga medarbetarna (Kullén Engström, 2009, s. 44). I den här studien sa Lena att de fått mycket inspiration från bilder tagna på förskolornas innemiljö i Italien i Reggio Emilia och på en Reggio Emilia- inspirerad förskola i Kalmar. Ledarna hade även tagit hjälp av kommunens pedagogiska utvecklingsledare för att föreläsa, ha kurs om pedagogisk dokumentation och förklara sin vision. Samtliga informanter säger att biträdande rektorn var ett stort stöd och att pedagogistan var väldigt drivande vilket var avgörande för att deras förändringsarbete blev bra. Att det är viktigt bekräftar Kullén Engström i sin studie där hon skriver för att få en framgångsrik förändring och en effektivare organisation är det viktigt att medarbetarna är motiverade och att de får ett äkta stöd av ledningen under hela förändringsprocessen (Kullén Engström, 2009, s. 46).

8.1.3 Vilka förändringar skedde?

Anna berättade att utifrån pedagogernas diskussioner bestämdes det att de skulle ändra från att ha haft ett till tre år och tre till fem års avdelningar till åldersindelade barngrupper, ett till två år, två till tre år, tre till fyra år och fyra till fem år. I intervjuerna med Anna och Sara framkom det att ett av besluten var att en pedagog skulle flytta med barngruppen till nästa avdelning på hösten för att skapa mer trygghet för barnen. Ett annat beslut var att alla arbetslag skulle splittras. Lena sa att grundtanken med det var att det skulle bli en vi – känsla i hela arbetslaget och att alla barn skulle vara allas barn. De fysiska förändringarna som de gjorde på stora blocket var att slå ut en hallvägg och ta bort en halv vägg på ett annat ställe berättade Sara. Hon berättade också att de ändrade om till låga bord överallt, gjorde om lekhallen till ett bygg – och konstruktionsrum som de kallade för torget. Det går att jämföra med Reggio Emilias ”piazza” som också har en öppen stor plats att mötas och leka i (Nutbrown & Abbot, s.14). De skapade också en ateljé mellan avdelningarna. I Reggio Emilias ateljé har de anställda bildlärare. På Solrosen turas pedagogerna om att vara i ateljén och torget. Det gör att ingen är specialist men samtidigt får alla pedagoger en inblick i vad barnen skapar. Pedagogernas reflektioner när de ser tillbaka är att de ser mer fördelar med den nya miljön, den har en mer genomtänkt miljö och de vill inte gå tillbaka till den gamla miljön där det kändes som att det var ett ”dagis” och inte en förskola. De har nu hamnat i nöjdhetsstadiet i Janssens teori. De har anpassat sig och det känns bra (Angelöw, 2010, s. 34).

8.2 Rummens miljö och utformning

Vygotskij ansåg att miljön bestämmer vad barnen kan lära sig och att det väsentliga är hur miljön existerar för barnet eftersom barnet utnyttjar det material som är viktigt för dess egen utveckling (Strandberg, 2009, s. 21). Enligt Strandberg ansåg också Vygotskij att ”barnets förhållande till sin miljö utvecklas och förändras” (Ibid. s. 19). Även i Reggio Emilia anser de att miljön sänder ut budskap vad barnen kan göra i rummet. När vi ändrar om i miljön får rummet ett annat budskap och barn och pedagoger skapar en ny mening och nya handlingar (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 202) Det finns en likhet på Solrosens förskola till både Vygotskij och Reggio Emilia när Lisa berättade att de anpassar miljön efter barnens ålder och Sara sa att miljön ska vara succesivt utmanande för varje avdelning. Lisa nämnde att miljön ska vara föränderlig och kunna ändras efter barnens intressen. Hon sa också att de ansåg att miljön var den tredje pedagogen. Miljön skulle vara inspirerande, lärorik, rolig och tilltalande samtidigt som den även ska väcka nyfikenhet. Hon tyckte också att miljön ska vara tillgänglig där det

finns utrymme för barnen att själva ta för sig när de själva vill. Det är samma synsätt som Reggio Emilia förespråkar. De betraktar miljön som den tredje pedagogen och genom att skapa en inspirerande miljö skapar det möjligheter till ett aktivt forskande och lärande. Reggio Emilia lägger stor betydelse på att skapa en utmanande miljö som stödjer och stimulerar barnens kreativitet, motivation och intresse (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 203). Det synsättet är också något som Nordin-Hultman(2004), Pramling Samuelsson & Sheridan (2006), Skantze (1986) förespråkar. Anna berättade att de hade ”berättande väggar” det vill säga pedagogisk dokumentation och bilder som sitter på barnens nivå. Samtliga informanter berättade att de fått gå kurs i pedagogisk dokumentation vilket är ett viktigt verktyg i Reggio Emilias filosofi att synliggöra barnets lärande (Ibid. s. 205). Karakteristiskt för Reggio Emilias förskolor är att de har en öppen central plats ”piazzan” där barnen möts och leker. De har också ofta en pyramid, beklädd med speglar för barnen att gå in i och titta på sig själva. Solrosens förskola har ett ”torg” där de har fem olika aktiviteter. Den används mest för det stora blocket men vill det lilla blocket använda den går det bra. På ett till två års avdelningen har de en pyramid beklädd med speglar precis som Reggio Emilias förskolor.

8.3 Möblering

Lena och Anna ansåg att eftersom det är många barn på en liten yta är det viktigt att barnen får möjlighet att vara i mindre grupper. De vill skapa små mötesplatser där barnen kan välja aktivitet efter sina behov. De gör det genom att till exempel avgränsa med en byrå.

Helene, Sara och Lisa sa att de har utgått från rum i rummen. De gör ”hörnor” med låga möbler som står ut från väggen. De har upplevt precis det som skolverket har sett i sin studie om ökade gruppstorlekar (Skolverket, 2003) och i de Jongs studie *Pedagogiska och sociala aspekter på lokaler för barnomsorg* (1996). Skolverkets studie visar att barngrupperna har ökat (Skolverket, 2003, s. 30) och ljudnivån blir hög vilket gör att lokalerna får en stor betydelse (Ibid. s. 47). Barnen har behov att dra sig undan i olika ”vrår” eller mellanrum utan vuxna. (Skolverket, 2003, s. 82, de Jong, 1996, s. 23).

8.4 Material

Hur ser då Solrosens förskola på material? Sara säger att allt material ska vara på barnens nivå och tillgänglig så att barnen bli så självständiga som möjligt för att själva kunna styra sin dag. Det var också något som Vygotskij ansåg vara viktigt att tänka på, att barn har tillgång

till det som erbjuds i rummet, vilka aktiviteter barnen kan ägna sig åt i rummet och vilka verktyg är tillgängliga i rummet (Strandberg, 2006, s. 24-25). Reggio Emilias synsätt är likadant. På varje förskola har de en ateljé med en anställd bildlärare, en ”atelierista” för att kunna skapa en utmanande och inspirerande miljö som kan stödja och stimulera barnens intresse, motivation och kreativitet. Det ska också finnas möjlighet till ett aktivt utforskande och lärande (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 203). Trageton anser att det inte räcker med välinredda ”hörnor” utan vad som också är avgörande för lekens kvalitet är variationen av material och verktyg (Trageton, 1996, s. 104). Han tycker att det viktigaste materialet är det ostrukturerade materialet (Ibid. s. 118). Det vill säga fast material som till exempel naturmaterial, ”skräp” och slöjdmaterial (Ibid. s. 108) och flexibelt material vilket bland annat är garn, tyg, ståltråd (Ibid. s. 112). Det konstruktiva materialet utvecklar fantasin, kreativiteten och utvecklar tankar och känslor anser han (Ibid. s. 116). Lisa anser också att skapande material som till exempel play-doo deg, färg, papper, pennor, klister, är betydelsefullt men även vatten, rolleksmaterial, teknik med magneter, spel, pussel och pärlor är viktigt. Vad som också är viktigt är byggmaterial som lego, klossar, mekano är viktigt sa Lisa. Anna från lilla blocket säger också att konstruktivt material är viktigt. De letar tillsammans med barnen efter saker att utforska. Bland annat har barnen fått uppleva kardborre och magnet. Lena anser att sinnligt material och naturmaterial som de hittar i skogen är viktigt men även saker som utvecklar språket. Hon säger att det inte behöver vara dyra saker utan det handlar mer om hur man använder materialet.

8.5 Socialt samspel

Helene har märkt på två till treårs avdelningen att barngruppen nu är lugnare, det är mindre konflikter vilket hon tror beror på miljön. Hon säger att de försöker begränsa antalet barn i varje ”hörna” på grund av att leken och kommunikationen försvinner vid för mycket barn. Anna berättar att ett- och två åringar går och tittar på deras väggar med bilder och pedagogisk dokumentation. De kommunicerar med varandra och hon kan se att samspelet har kommit igång. Vygotskij menar att interaktioner lägger grunden både till samspel och intellektuell och emotionell utveckling. Språket spelar en stor roll i det sociala samspelet. Genom sociala interaktioner får barnet ett språk och lär sig att tänka. Det blir ett växelspel mellan barnets inre tänkande och yttre aktiviteter vilket bildar en grund för lärandet. Skapas det många samspel mellan barn och vuxna, och mellan barn och barn skapas det också en viktig plattform för barnets lärande och utveckling (Strandberg, 2006, s. 48-49). Även i Reggio Emilia ser de på

barnet som en individ som redan från början kan kommunicera och kommunikationen ses som väldigt viktig del i barnens lärande (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 198). När barnet får möjlighet att tänka och handla både enskilt och tillsammans med andra får de också mer makt över sina egna läroprocesser. Kunskapen de tillsätter tillsammans med vuxna och barn blir som medforskande och med konstruktörer. (Dahlberg & Åsén, 2005, s. 200).

Vygotskij sa att lärandet inbegriper kulturella redskap i form av tecken och semiotiska system. Dessa har utvecklats och omvandlats genom kulturen av människorna. Tecken och semiotiska system är till exempel när barn lär sig att skriva sitt namn, räkna föremål, kunna bokstäver och jämföra och benämna föremål enligt Vygotskij. När barnet möter nya kulturella redskap sker det genom social interaktion med andra människor (Smidt, 2010, s.109-111) På stora blocket tycker Sara att barnen inspirerar varandra och är självständiga. De tillverkar egna sagor och gör egna biljetter till teater. Nästa dag är fler barn igång med att göra biljetter. Barnen skriver bokstäver på deras ljusbord eller listor med namn och när andra barn är mogna så gör de likadant. Lisa håller med och säger att barnen ser andra och vill göra likadant. Illeris menar att lärandet omfattar två sorters processer. En process där barnet samspelar med omgivningen och en process inom barnet där tidigare lärdomar integreras med det nuvarande samspelet. (Illeris, 2007, s. 45) Sara berättar att eftersom stora blocket består av två avdelningar så socialiseras barnen med flera barn och pedagoger på ett annat sätt. Ibland väljer barnen aktivitet utefter intresse och inte efter kamrater då får de leka och samarbeta med flera och i olika åldrar.

9. Diskussion

9.1 Hur tänkte pedagogerna under förändringsprocessen?

Informanterna berättade att de ville förändra sitt arbete på grund av att de upplevde att arbetet gick på rutin. Pedagogerna kände att de hade stagnerat. Önskemål var också att arbeta mer efter läroplanen. I den reviderade läroplanen 2010 kan man se att målet är att förskolorna inte längre ska betraktas som ett daghem med en hemliknande miljö utan miljön ska vara utforskande, inspirerande och ge möjligheter till att prova olika material. Eftersom det är pedagogernas skyldighet att följa läroplanen anser jag att de tog ett bra beslut när de ville förändra. De fick en väldigt lång förberedelsestid innan de gjorde om i den fysiska innemiljön. Den biträdande rektorn och pedagogistan gav pedagogerna tid att diskutera tills alla var eniga i alla beslut. Det gjorde att alla pedagoger fick en enhetlig syn på barn och innemiljö. Kullén Engströms studie visar att en viktig komponent för ett gott resultat är att många har deltagit i

förändringsprocessen och haft en aktiv kommunikation runt syftet (Kullén Engström, 2009, s. 42-43). En annan bidragande orsak till att pedagogerna kände sig nöjda över förändringen var att de hade en utomstående som drev arbetet vidare, vilket pedagogistan gjorde. Anna tyckte att det är svårt att arbeta i barngrupp samtidigt som de ska planera förändringar och struktur. För att få ihop arbetslaget så att de skulle få en vi-känsla bestämdes det att en pedagog skulle flytta med barnen varje höst berättade Lena. Jag kan se att en nackdel med det är att en stor del av hösten går åt till att arbeta ihop sig. Samtidigt som barnen har en trygghet i sin ”gamla” pedagog. Givetvis går det fortare när pedagogerna har samma synsätt men trots det tror jag att de behöver en viss tid att hitta gemensamma rutiner och bli vana vid varandra

9.1.1 Hur gick förskolans förändringsprocess till vad gällande rum, möbler och material?

9.1.2 Rummens miljö och utformning

Lena och Anna ansåg att det är många barn på en liten yta. Efter alla diskussioner tyckte de att det är viktigt med små mötesplatser där barnen kan vara i smågrupper. Helene, Lisa och Sara pratar om rum i rummen vilket jag tolkar det som att alla menar likadant. Jag tog också upp i inledningen att jag har märkt att barngrupperna ökar. Det har också skolverket bekräftat i sin studie om ökade barngrupper (Skolverket, 2003, s. 30). Helene hade märkt att barngruppen blev lugnare nu och trodde att det beror på miljön. Om förskolan har en inbjudande, inspirerande och utmanande miljö som också är tillgänglig för barnen blir barnen stimulerade. När barnen bara springer runt utan mål behöver pedagogerna tänka efter vad som fattas i miljön för dessa barn. Det kanske är så att rummet inbjuder till spring. Jag får stöd i den uppfattningen av Pramling Samuelsson och Sheridan (2006, s. 89) där de skriver att miljön skickar ut signaler vad som förväntas göra i det rummet. Det är av stor vikt att pedagogen tänker på hur miljön ska vara utformad utifrån barnens perspektiv. Nordin Hultman hade sett i sin studie att svenska förskolor hade tre rum där ateljé, våtrum och verkstads eller snickarrum låg längre ifrån avdelningarna (Nordin Hultman, 2005, s. 77). Solrosens förskola är byggd på samma sätt men de har flyttat in dem rummen på avdelningen. På stora blocket har de ateljén och ”torget” mellan avdelningarna och på det lilla blocket har de små ”hörnor” med byggmaterial eller ett mindre rum att måla i. På det sättet blir alla aktiviteter tillgängliga och inte bara när pedagogerna har tid att gå ifrån barngruppen. När det är stora barngrupper är det svårt att gå ifrån och måla med några stycken barn. Vilket gör att barnen bara kan få måla någon gång i veckan.

9.1.3 Möblering

Nordin – Hultman hade sett i sin studie att i Sveriges var det vanligt med höga hyllor vilket gör att mycket av materialet inte blir tillgängligt (Nordin – Hultman, 2004, s.70). På Solrosens förskola hade de ändrat om till låga hyllor och bord. De hade även avdelat rummen med hjälp av möbler till små ”hörnor”. Trageton har samma uppfattning och skriver att de låga möblerna får barnen att känna sig som att de är i fred men pedagogerna kan ändå ha en överblick över barnen (Trageton, 1996, s. 98). Jag delar deras åsikt och anser att om hyllor med material är högt uppe påverkar det barnens självständighet. Barnen måste hela tiden fråga pedagogerna om hjälp. På det sättet får barnen ingen möjlighet att bestämma över sin vardag

9.1.4 Material

Samtliga informanter ansåg att konstruktivt material var viktigt. Det utvecklar språket, kreativiteten och samspelet mellan barnen sa Helene. Anna tyckte också att fantasin utvecklades. Lenas ansåg att genom att ha material som barnen själva får konstruera något av, ger det ett större användningsområde för saken. Det är bara fantasin som sätter gränser. Eftersom förskolan ska vara ett komplement till hemmet anser jag också att det bör finnas mycket konstruktionsmaterial. På grund av att det i hemmet kan det vara svårt att få plats med konstruktionsmaterial till exempel byggmaterial eller skapande material. Förskolan kanske skapar framtidens ingenjörer eller konstnärer genom dessa aktiviteter. Jag tycker också att det främjar det matematiska sinnet som skolan anser behöva stärkas. Att konstruktivt material är viktigt får stöd i Tragetons forskning där han finner att färdiga leksaker tar bort fantasin att konstruera sina egna symboler av verkligheten (Trageton, 1996, s. 118). Pramling Samuelsson och Sheridan anser att det ska finnas material med varierad svårighetsgrad. (Pramling Samuelsson, 2006, s. 94) De är vad Solrosens förskola eftersträvar. De vill ha material som successivt ökar barnens utmaningar för varje åldersgrupp. Barnen får prova på allt eftersom de växer och mognar. Om det är ett stort spann mellan åldrarna på en avdelning blir det svårt att ha mer avancerat material tillgängligt. Det kan vara smådelar som de små barnen inte bör stoppa i munnen. På det stora blocket har de mycket kladdigt material som färg och klister och även vatten tillgängligt. Det stämmer inte med Nordin – Hultmans iakttagelser från svenska förskolan där hon såg att det var lite av det materialet (Nordin-Hultman, 2005, s. 78). Hon såg också att det fanns mer naturmaterial i Englands förskolor. Det stämmer inte heller med Lenas tankar om att hon ansåg att naturmaterial vara viktigt.

9.2 Pedagogernas syn på hur miljön har påverkat barnens sociala samspel

De Jong nämner i sin studie att barnen sällan leker med barn från andra avdelningar (de Jong, 1995, s.16). På Solrosen har de ändrat på det beteendet. På det stora blocket kan barnen röra sig som de vill mellan avdelningarna och Sara nämner att barnen nu kan umgås med flera barn. Jag tycker det verkar bra, det finns alltid möjlighet att hitta en kamrat att leka med. En nackdel kan vara att pedagogerna måste vara väldigt strukturerade och dela upp sig mellan rummen. Å andra sidan kan man se det som en fördel att pedagogerna delar sig eftersom de behöver vara närvarande pedagoger bland barnen. Det kan också vara svårare att ge information till alla pedagoger.

10. Slutsats

Mitt syfte var att se hur en förändringsprocess gick till på en förskola där innemiljön var i fokus samt det sociala samspelet mellan barnen.

En kort sammanfattning följer av hur min studie anser att en optimal förändringsprocess bör tillämpas och vilken roll det sociala samspelet och miljön har med varandra.

För att förskolans förändringsprocess skulle bli så optimal som möjligt behövde pedagogerna ett starkt drivande pedagogisk vägledning som de fick från pedagogistan, kommunens utvecklingsledare och deras biträdande rektor. En avgörande del i förändringsprocessen var att ledarna har låtit hela processen ta tid. Där ett grundligt förarbete med omfattande studiebesök och åtskilliga didaktiska/hur, när, varför diskussioner som har letts av pedagogistan har gjorts. Diskussionerna hade inte avslutats förrän alla pedagoger var överens om vilken pedagogisk syn de skulle ha på rum, material och möbler i den nya innemiljön. Även det sociala samspelet har varit en viktig del i diskussionerna eftersom miljön och det sociala samspelet är viktiga delar i barns lärande och utveckling. Samspelet och kommunikationen mellan barn-barn och mellan barn-miljö är väldigt viktigt i barns lärande. Det anser både Vygotskij, Reggio Emilia och pedagoger på Solrosen. När det sker interaktioner mellan barnen stimuleras språket och språket stimulerar tänkandet. En viktig hjälp i interaktioner är miljön. Med tanke på det behöver miljöns betydelse behandlas mer i förskolläraryrket men också förändringsprocesser behöver tas upp. Det kan vara bra att veta hur förändringsprocessens olika steg går till när man som nyutbildad förskollärare kanske vill införa nya idéer på förskolan.

Ur ett lärandeperspektiv, med Reggio Emilia i spetsen så lär vi oss tillsammans, vi lär i leken och vi lär det vi får göra genom hela kroppen. Förskolan behöver se det kompetenta barnet i varje barn. I den barnsynen skapas det en förutsättning att en lekande och lärande förskola formas, där miljön har en stor och betydelsefull roll.

Som avslutning anser jag att Solrosens förskola vill ge en tillgänglig, inspirerande och utmanande miljö där barnen får utvecklas i sin egen takt. Deras miljö är inte längre hemlik utan en miljö gjord för att barn ska bli inspirerade, kreativa och utvecklas som individer.

Avslutningsord från Helene:

”Egentligen så här med facit i hand var det inte mycket bra. Det var den där gamla förskolan, det var ”dagis” och den var inte så tydlig varken för personal eller för barn”

11. Vidare forskning

I denna studie valde jag att inte ta upp tidens betydelse då jag ansåg att arbetet skulle bli för stort. Det är också en viktig del i miljön som är värd att forska vidare på. Denna studie fick mig också att bli intresserad av att forska vidare om förändringsprocessens olika steg.

Sammanfattning

Titel: Nya tankar – Ny miljö - En förändringsprocess får dagis till förskola

Författare: Catrin Andersson

Handledare: Ann Werner

Vårterminen 2011

Inom den svenska förskolan har antalet barn ökat i barngrupperna samtidigt som resurserna har minskat. I det ökade barngrupperna skapas det en större oro bland barnen. Pedagogerna inom den svenska förskolan upplever att det blir mycket spring och konflikter. Detta gör att pedagogerna strävar efter att hitta nya arbetssätt som minskar oron och konflikterna bland barnen. Mitt syfte i denna studie är att undersöka hur en förskola genomförde en förändringsprocess kring sin innemiljö, det vill säga rum, möblering och material. Syftet är även att studera hur barns sociala samspel påverkas av den nya miljön där kommunikationen och interaktionen det vill säga samspelet mellan barn-barn och barn-miljö är som en viktig del i barnens lärande. I interaktioner mellan barnen stimuleras språket och språket stimulerar barnens tänkande. En viktig del i interaktionen är miljön. Miljön har en betydelsefull roll för att stimulera barnens utveckling och lärande. Metoden för studien har bestått i kvalitativa intervjuer och studien är utförd på en förskola med fem informanter som är pedagoger. Resultatet av studien visar att för att en förändringsprocess ska bli framgångsrik behövs det inspirerande och lyhörda ledare. Ledarna behöver ge sina medarbetare tid att gå igenom förändringsprocessens alla steg. Solrosens förskola vill ge en tillgänglig, inspirerande och utmanande innemiljö där barnen får utvecklas i sin egen takt. Efter förskolans förändringsprocess, är deras innemiljö inte längre hemlik utan en miljö gjord för att barn ska bli inspirerade, kreativa och utvecklas som individer.

13. Referenser:

- Abbot, Lesley & Nutbrown, Cathy (2005). (red.) *Erfarenheter från förskolan Reggio Emilia*. Lund: Studentlitteratur
- Abbot, Lesley (2005). ”Synen på leken fråga om prioriteringar?” I: Abbot, Lesley & Nutbrown, Cathy (red.) *Erfarenheter från förskolan Reggio Emilia*. Lund: Studentlitteratur
- Angelöw, Bosse (2010). *Framgångsrikt förändringsarbete*. Stockholm: Natur och kultur
- Barsotti, Anna (2004). *D-som Robin Hoods Pilbåge*. Stockholm: HLS förlag
- Björklid, Pia (2005). *Lärande och fysisk miljö*. Stockholm: Liber
- Björklid, Pia & Fischbein, Siv (1996). *Det pedagogiska samspelet*. Lund: Studentlitteratur
- Dahlberg, Gunilla & Åsén, Gunnar (2005). ”Loris Malaguzzi och den pedagogiska filosofin i Reggio Emilia”. I: Forsell, Anna (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber AB
- Davidsson, Birgitta (2010) ”Skolans olika rum och platser sett ur barns perspektiv.” I: Sandberg, Anette (red.) *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur
- Jong, Marjanna de (1996). Pedagogiska och sociala aspekter på lokaler för barnomsorg: underlag till Allmänna råd från Socialstyrelsen 1995:2. Malmö: Institutionen för pedagogik och specialmetodik, Lärarhögskolan
- Pedagogiska och sociala aspekter på lokaler för barnomsorg: underlag till Allmänna råd från Socialstyrelsen 1995:2. (1995). Stockholm: Socialstyr.
- Illeris, Knud (2007). *Lärande*. Polen: Studentlitteratur
- Johansson, Eva (2010). ”Barns samspel.” I: Sheridan Sonja, Pramling Samuelsson, Ingrid, Johansson, Eva, *Förskolan – arena för barns lärande*. Stockholm: Liber AB
- Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: studentlitteratur
- Lpfö – 98. (rev. 2010). *Läroplan för förskolan*. Stockholm. Utbildningsdepartementet
- Nordin-Hultman, Elisabeth (2005). *Barns miljöer och barns subjektskapande*. Stockholm: Liber AB

- Pramling Samuelsson, Ingrid och Sheridan, Sonja (2006). *Lärandets grogrund*. Danmark: studentlitteratur
- Sandberg, Anette (red.) *Miljöer för lek, lärande och samspel*. Lund: Studentlitteratur
- Simmons-Christenson, Gerda (1997). *Förskolepedagogikens historia*. Stockholm: Natur och Kultur
- Skantze, Ann (1986). *Emilia i skolan. Skolmiljön i fyra skolor sedd ur elevperspektiv*. Stockholm: Liber
- Smidt, Sandra (2010). *Vygotskij och de yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur AB
- Strandberg, Leif (2006). *Vygotskij i praktiken*. Finland: Norstedts akademiska förlag
- Stukát, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Svensson, Ann-Katrin (2009). *Barnet, språket och miljön*. Lund: Studentlitteratur
- Säljö, Roger (2005). "L.S. Vygotskij-forskare, pedagog och visionär". I: Forsell, Anna (red.) *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber AB
- Tidningen Förskolan (2004). *Förskolans pedagogiska rum*. Malmö: Lärarförbundets förlag
- Trageton, Arne (1996). *Lek med material*. Malmö: RUNA FÖRLAG AB
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Vetenskapsrådet (2006). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet
- Wallin, Karin (1993). *Flygande mattor och forskande barn*. Stockholm: HLS förlag

Webbsidor:

Taget från Skolverkets hemsida den 13/3 2011

Skolverket (2003) *gruppstorlekar och personaltäthet i förskola, fritidshem och förskoleklass*.

Rapport 237 <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1205>

Taget från Skolverkets hemsida den 13/3 2011

Skolverket (2004) *Förskola i brytningstid, Nationell utvärdering av förskolan*, rapport 239,

Tillgänglig < <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1272> >

Taget från Skolverkets hemsida den 8/4 2011

Skolverket, 2011, *Allt fler stora barngrupper i förskolan*, Pressmeddelande, 30 mars 2011.

Tillgänglig < <http://www.skolverket.se/sb/d/4387/a/24509> >

Taget från Agneta Kullén Engströms hemsida den 24/4 2011

Engström Kullén, Agneta(2009) *Ledarskap och medarbetarskap vid strukturella förändringar i hälso-och sjukvården*. Tillgänglig <

<http://www.nhv.se/upload/dokument/forskning/Publikationer/DrPH->

[avhandlingar/Agneta_Kullen_Engstr%C3%B6m_Kappan_f%C3%B6r_publicering_p%C3%A5_hemsidan.pdf](http://www.nhv.se/upload/dokument/forskning/Publikationer/DrPH-avhandlingar/Agneta_Kullen_Engstr%C3%B6m_Kappan_f%C3%B6r_publicering_p%C3%A5_hemsidan.pdf) >

14. Bilagor

Bilaga 1

Hej!

Jag heter Catrin Andersson och studerar till förskollärare på Södertörn högskola samtidigt som jag arbetar på förskolan Kungstälpan.

Tack för att du har valt att delta i denna intervju. Materialet från intervjun kommer att bli underlag till min c-uppsats.

Syftet med denna undersökning är att få en inblick i hur ett förändringsarbete med den pedagogiska innemiljön kan gå till.

Jag var hos er på studiebesök när ni hade öppet hus för den nya innemiljön. Jag tyckte att ni hade gjort det jättefint och nu när det är dags att skriva c-uppsats vill jag gärna utforska mer om den pedagogiska innemiljön. De nya kunskaperna kommer också till användning på min förskola.

Jag kommer att genomföra intervjuerna med hjälp av anteckningar och med er tillåtelse spela in på mp3-spelare eller mobiltelefon.

Det är bara jag som kommer att lyssna på det inspelade filerna för att sedan sammanställa det till c-uppsatsen. Ni som deltar i undersökningen kommer att vara anonyma både med namn, förskola och ort.

Ert deltagande är frivilligt och ni kan när som helst avbryta om ni inte vill vara med.

Om ni undrar över något kan ni nå mig på

Te. nr. xxxxxxxxxxx eller

Mail adress. xxxxxxxxxxxxxx

Mvh. Catrin Andersson

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledande frågor.

1. Hur gammal är du?
2. Vilken utbildning har du?
3. Hur länge har du arbetat på denna förskola? Har du arbetat på någon annan förskola?
4. Hur gamla är barnen på din avdelning?
5. Hur många barn är det på din avdelning?

Djupfrågor.

6. Hur kom det sig att ni ville förändra miljön?
7. Fick ni en tillräcklig budget för att göra den miljöförändring ni hade önskat?
8. Var alla pedagoger med på beslutet?
9. Var ni inspirerade av någon särskild pedagogik eller inriktning?
10. Förberedde ni er på något särskilt sätt?
11. Vilka förändringar gjorde ni? Kan du beskriva processen?
12. Kan du beskriva hur det såg ut innan förändringen? Rita?

13. Vilken skillnad är det mellan den gamla och nya miljön?
14. Vilka för-och nackdelar tycker du att den gamla miljön hade ?
15. Vilka för-och nackdelar har den nya miljön?
16. Vilket mottagande fick den nya miljön av barn och föräldrar?
17. Hur har den nya miljön påverkat barnen?
18. Tycker du att det sociala samspelet mellan barn- barn, barn – ped., ped. – barn har förändrats?
19. Kan du se en förändring i barns lärande? Exempel?
20. Hur har ditt pedagogiska förhållningsätt mot barnen påverkats av den nya miljön? Exempel?
21. Vilket material tycker du är viktigt att ha på förskolan?
22. På vilket sätt är det viktigt?
23. Vad tycker du om att ha leksaker på förskolan?
24. Hur tänker du om möblering?
25. Hur tänker du om rummen? Utformning?